

Corpus esoterica: Basileides

Kokoan Corpus esoterica-teeman alle mysteeri- ja harhaoppien kiehtovaa historiaa. Simonilaisen (*Simon Magus*) Menanderin tai Pietaria tulkinneen Glaukiaan oppilas Basileides oli tärkeä hahmo varhaiskristillisessä liikkeessä, vaikka hänet myöhemmin julistettiin harhaoppiseksi.

Ensimmäisten vuosisatojen teologiset ajattelijat yhdistelivät Basileideen tavoin kristillisiä oppeja muiden filosofisten ja uskonnollisten perinteiden kanssa. Basileideen opit ovat saaneet vaikutteita mm. hellenismistä, zarahustralaisesta dualismista ja gnostilaisuudesta.

Basileides kertoi saaneensa uskonnollisen herätyksensä pyhältä apostoli Mattiaalta*

*Pyhä Mattias oli yksi Jeesuksen kahdestatoista apostolista. Hänet valittiin apostoliksi korvaamaan Juudas Iskariot, joka petti Jeesuksen ja teki itsemurhan. Hän oli todennäköisesti yksi Jeesuksen seuraajista jo ennen tämän ristiinnaulitsemista. Perimätiedon mukaan pyhä apostoli Mattias kärsi marttyyrikuoleman.

24 selityskirjaa evankeliumeista kirjoittanut Basileides opetti ainakin Aleksandriassa. Kirjassa *The Acts of the Disputation with Manes* mainitaan, että Basileides opetti jonkin aikaa persialaisten keskuudessa. Agapius Hierapolislaisen mukaan Basileides aloitti opetustyönsä Trajanuksen 15. hallitusvuotena (113 jKr). Toisten tietojen perusteella Basileideen opetustyö ajoittui keisari Hadrianuksen kaudelle (117-138 jKr.).

Basileideen uskotaan kirjoittaneen yli kaksi tusinaa kristillisten evankeliumien selostuskirjaa nimellä *Exegetica*, mikä tekee hänestä yhden varhaisimmista evankeliumin kommentoijista. Nämä tekstit ovat hävinneet.

Basileideen seuraajat, eli basilidelaiset, muodostivat liikkeen, joka säilyi elinvoimaisena 2-3 vuosisataa opettajansa kuoleman jälkeen.

Kirkkoisä Epifanios Salamislainen*, joka oli kristillisen oikeaoppisuuden kiivas puolustaja, reagoi neljännen vuosisadan basilidelaisiin vaikutteisiin Egyptissä. On todennäköistä, että koulu sulautui gnostilaisuuden valtavirtaan 200-luvun jälkipuoliskolla.[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10]

***Epifanios Salamislainen** (kreik. Επιφάνιος, n. 315–403) oli kreikkalainen kirkkoisä, joka oli kristillisen oikeaoppisuuden ankara puolustaja. Hänet tunnettiin ahkerana kerettiläisten kirjoitusten etsijänä ja vastustajana kristikunnan vaikeina aikoina Nikean ensimmäisen kirkolliskokouksen jälkeen. Hänen parhaiten tunnettu teoksensa on *Panarion* ("Lääkelaukku"), joka on kirjoitettu vuosien 374 ja 377 välisenä aikana. Se muodosti käsikirjan kerettiläisten käsittelemiseen. Teos esitteli 80 kerettiläistä oppia, joista osasta ei ole säilynyt tähän päivään muita dokumentteja. Vaikka Epifanios salli kiihkonsa nousta faktojen yläpuolelle, *Panarion* on merkittävä tietolähde kristillisestä kirkosta 300-luvulta.

Basileideen uskonnollinen oppi

Basilidians

Hippolytos (170-250 jKr):

Basileideen omia kirjoituksia ei ole säilynyt. Hänet tunnetaan harhaoppien vastustajien, kuten Hippolytoksen kirjoituksista.

Hippolytos oli varhaiskristillinen kirjailija ja teologi. Hänet tunnetaan parhaiten teoksesta "*Refutations of All Heresies*" (Kaikkien harhaoppien kumoaminen/Philosophumena), jossa hän kritisoi muita varhaiskristillisiä opetuksia. Hän syyttää Basileidestä muun muassa seuraavista asioista:

- **Dualismi:** Jumalan ja materian substantiaalisien vastakohtaisuuden korostaminen.
- **Doketsimi:** Jeesuksen maallisen ruumiin (ja ristikuoleman) kieltäminen.
- **Asketismi:** nautinnoista pidättäytymisen korostaminen.
- **Emanationismi:** Basileides uskoi emanationismiin eli "ulosvuotaantoon". Jumalallisesta periaatteesta, ylimmästä olevaisesta (*archon*), on emanoitu (vuotanut) alempia olentoja, jotka muodostavat ainellisten olentojen hierarkian.
- **Nous (järki):** emanation kautta on syntynyt myös järki (Nous), joka loi näkyvän maailman.
- **Sielut ja pelastus:** sielut ovat peräisin korkeammasta todellisuudesta ja niiden pelastus riippuu siitä, kuinka hyvin ne tunnistavat jumalallisen alkuperänsä.
- **Kristus gnostilaisessa tulkinnassa:** Kristus on Basileideellä pelastajahahmo, joka auttaa ihmissieluja saavuttamaan tiedon (gnosis) ja vapautumisen.

Harhaoppien vastustajana Hippolytos kuvasi Basileideen opetukset negatiivisessa valossa. Basileideen todelliset ajatukset ovat saattaneet olla monimutkaisempia kuin miltä Hippolytos antaa ymmärtää. [11, 9]

Emanationismi

Kirjassaan *Adversus Hereses* kirkkoisä Irenæus kuvasi Basileideen dualistina ja emanationistina*. Emanationismi on filosofinen ja teologinen teoria, joka selittää maailmankaikkeuden alkuperän.

Emanationismin mukaan kaikki olemassaolo virtaa tai kumpuaa yhdestä lähteestä (lat. *emano* 'virrata ulos', 'valua', 'saada alkunsa', 'levitä') , jota usein kutsutaan Absoluutiksi, jumaluudeksi, ensimmäiseksi periaatteeksi tai monadiksi.

Emanaatio nähdään välttämättömänä ja jatkuvana prosessina. Emanoituneen todellisuuden uskotaan avautuvan vaiheittain, jolloin jokainen taso on vähemmän täydellinen tai kauempana alkuperäisestä puhtaasta lähteestä. Esimerkkejä emanationismista löytyy seuraavista:

- Uusplatonismi: Filosofinen koulukunta, joka vaikutti gnostilaisuuteen ja varhaiseen kristinuskoon.
- Gnostilaisuus: Ryhmä varhaiskristillisiä lahkoja, joilla on erilaisia uskomuksia, joista osan opit perustuivat emanationismiin.
- Hindulainen metafysiikka: Brahmanin käsite, lopullinen todellisuus ja sen avautuminen ilmiömäiseen maailmaan.

Irenaeus

Irenaeuksen mukaan Basileides opetti syntymättömän isän (Abraxas) emanaatioiden hierarkiaa, mikä johti moniin taivaallisiin maailmoihin ja enkelivoimiin (henkivaltoihin). Juutalainen Jumala oli yksi näistä enkeleistä.

Irenaeuksen mukaan Basileides kuvasi Kristuksen enkelihallinnosta saapuneena pelastajana, mikä merkitsi Kristuksen korvaamista Simon Kyreneläisellä ristiinnaulitsemisen aikana.

Epifanios ja *Pseudo-Tertullianus* myötävaikuttavat tähän näkemykseen yhdistämällä Basileideen mystiseen nimeen *Abraxas* ja aineellisen todellisuuden halveksuntaan. Basileides piti kärsimystä ja marttyyrikuolemaa merkityksettöminä *alemman* fyysisen maailman tapahtumina.

Basileideen gnostilainen oppi:

- Irenaeus kuvaili Basileideesta gnostilaisena opettajana, joka kehitti monimutkaisen ja omaperäisen oppijärjestelmän.

- Hän kirjoitti, että Basileides opetti *emanaatioita* (säteilyjä) jumalallisesta olennosta, joka tunnetaan nimellä "Olematon" (Bythos). Tämä Olematon synnytti sarjan jumalallisia olentoja, jotka johtivat lopulta aineellisen maailman luomiseen.
- Irenaeus myös viittasi Basileideen opetukseen "*autuaasta tietämättömyydestä*" (blessed ignorance). Tämän käsitteen mukaan todellinen pelastus ei perustu järkeen ja tiedolle, vaan uskoon ja intuition kaltaiseen välittömään kokemukseen.

Irenaeusin kritiikki Basileideesta:

- Irenaeus vastusti ankarasti Basileideen oppeja ja piti niitä harhaoppina.
- Hän kritisoi Basileideen emanationismi-oppia, koska se hänen mielestään vähensi Jumalan ykseyttä ja kaikkitietävyyttä.
- Hän arvosteli myös "autuaan tietämättömyyden" käsitettä, koska se hänen mielestään väheksyi järjen ja tiedon roolia uskossa.

Olematon Jumala (Not-Being God)

Hippolytus kertoi Basileideen opettavan olemattomuuden tilaa ennen luomista. Luomisen käynnisti haluton ja intohimoton *ei-oleva* Jumala (Not-Being God), joka loi maailman siemenen. Tästä siemenestä syntyi kaikki emanaatioiden sarjana.

Basileideen "Not-Being God" (ei-oleva Jumala) on monimutkainen teologisen ajattelun aihe, joka on herättänyt keskustelua gnostilaisuuden suuntauksen sisällä ja sen ulkopuolelle. Tässä on muutamia näkökulmia sen tulkintaan:

Gnostilainen dualismi:

Basileideen gnostilainen filosofia perustuu dualistiseen maailmankuvaan. Tämä tarkoittaa, että todellisuudessa on kaksi perimmäistä periaatetta:

- **Hyvä ja täydellinen Jumalallinen Kehitys (Bythos)**, joka tunnetaan myös nimellä "Ei-oleva" (Not-Being) koska se on ihmisen ymmärryksen tuolla puolen.
- **Puutteellinen ja rajoittunut materiaalimaailma**, jota hallitsee demiurgi, alempi jumalallinen hahmo.

Olemattoman Jumalan tulkinnat:

- **Transendentti Jumala:** Yksi tulkinta on, että ei-oleva Jumala edustaa Jumaluuden kaiken ylittävää ja käsittämätöntä luonnetta. Se on kaiken olevaisen lähde, mutta ei itse osa luomakuntaa.
- **Negatiivinen teologia:** Toinen tulkinta viittaa negatiiviseen teologiaan, jossa Jumalaa kuvataan sen kautta, mikä se ei ole, koska positiiviset määritelmät rajoittaisivat sitä. "Ei-oleva" korostaa Jumalan mystistä luonnetta, jota ei voida määritellä inhimillisellä kielellä.
- **Jumalallisen täyteen lähde:** Jotkut tulkinnat näkevät ei-olevan Jumalan Jumalallisen Kehityksen ensimmäisenä emanationa (säteilynä) ja kaiken todellisen olevaisen täyteen lähteenä.

Basileides toisaalta kielsi sekä emanaation että aineen ikuisuuden ja liitti luomisen jumalalliseen käskyyn (*logos*) aineellisten prosessien sijaan. Tässä näkemyksessä Basileides kuvasi kolmea filiaatiota maailmansienessä, jotka edustavat olemassaolon eri elementtejä, joista jokainen pyrkii kohti ei-olevaa Jumalaa eri keinoin.

Hän määritteli jumalallisen hierarkian, jossa arkhonit hallitsisivat taivaallisia sfäärejä. Korkein sfääri on Abraxas. Historian yhteydessä Basilides kuvasi monimutkaisen metafysisen järjestelmän, joka tulkitsi eri aikakausien tapahtumia vaihtelevilla arkhoneilla tai henkivaltojen hallitsijoilla.

Basileideen mukaan arkhonit hallitsivat eri aikakausia.

Kronologia huipentui siihen, mitä Basileides kutsui evankeliumin hallituskaudeksi. Tämän jakson aikana hengellinen valaistuminen Jeesuksen Kristuksen opetusten kautta tulee ensiarvoisen tärkeäksi, mikä merkitsee merkittävää muutosta arkhonien *herruuteen*.

Lunastus, sellaisena kuin Basileides sen ymmärsi, on paluu olemisen alkutilaan, alkuperäiseen olemassaolon tilaan ennen maailman luomista. Tässä prosessissa jokainen olemassaolon osa palaa alkuperäiseen tilaansa.

Aineelliset elementit, jotka Basileides liitti fyysiseen maailmaan ja sen luontaisiin epätäydellisyyksiin, palaavat alkuperäisen kaaoksen tilaan. Psyykkinen elementti, joka liittyy sieluun ja tietoisuuteen, palaa *Hebdomadiin* (termi, joka Basileidesin järjestelmässä voi viitata toisen Arkhonin hallitsemaan valtakuntaan).

Hengellisen elementin, jota pidetään olemassaolon korkeimpana muotona, uskotaan palaavan siihen, mitä Basileides salaperäisesti kutsui *ei-olevaksi Jumalaksi*, jumalalliseen kokonaisuuteen, joka on olemassa itse olemassaolon ulkopuolella. Tämä hengellinen paluu merkitsee fyysisen ja psyykkisen ulottuvuuden ylittämistä, yhdistymistä absoluuttisen jumaluuden kanssa.

Autuas tietämättömyys

Basileideen metafyyksisen järjestelmän lopullinen tila tunnetaan kaiken ennallistamisena. Tässä tilassa Basileides kuvittelee jumalallisen *autuaan Tietämättömyyden* vuodattavan kaiken olemassaolon.

Basileideen "autuas tietämättömyys" viittaa ajatukseen siitä, että ihmisen todellinen pelastus ja tieto Jumalasta eivät perustu järkeen, vaan uskoon ja intuition kaltaiseen välittömään ymmärrykseen.

Gnostilainen tieto:

Gnostilaisuudessa tieto ymmärretään kahdella tasolla:

- **Alempi tieto (hyle):** Tämä tieto perustuu aisteihin ja järkeen ja rajoittuu fyysiseen maailmaan.
- **Ylempi tieto (gnosis):** Tämä tieto on suoraa ja välitöntä kokemusta Jumalasta ja hengellisestä todellisuudesta.

Autuaan tietämättömyyden olemus:

Basileideen mukaan ihmisen todellinen pelastus ja gnosis (Jumalan tunteminen) eivät perustu alemmalle tiedolle ja järjelle, vaan ne saavutetaan "*autuaan tietämättömyyden*" tilan kautta. Tämä tila ei tarkoita tyhmyyttä tai tietämättömyyttä sinänsä, vaan pikemminkin irrottautumista järkeen ja aisteihin perustuvasta ajattelusta ja avautumista korkeammalle tiedolle, joka tulee intuition ja uskon kautta.

Miten autuas tietämättömyys saavutetaan:

Basileideen mukaan autuas tietämättömyys saavutetaan seuraavien vaiheiden kautta:

- **Usko:** Ensimmäinen askel on uskoa Jumalan olemassaoloon ja siihen, että pelastus on mahdollista.
- **Kääntymys:** Seuraava askel on kääntyä pois aineellisesta maailmasta ja sen houkutuksista ja suunnata kohti hengellistä todellisuutta.
- **Hengellinen harjoittelu:** Autuaan tietämättömyyden saavuttamiseksi on tarpeen harjoittaa hengellisiä harjoituksia, kuten meditaatiota ja rukousta, jotka auttavat ihmistä irrottautumaan aisteista ja avautumaan korkeammalle tiedolle.

Autuaan tietämättömyyden vaikutus:

Basileideen mukaan autuaan tietämättömyyden tila johtaa ihmisen todelliseen pelastukseen ja *gnosikseen* eli Jumalan tuntemiseen. Se on tila, jossa ihminen on yhdistynyt Jumalalliseen Kehitykseen (Bythos) ja kokee todellisen rauhan

ja autuuden.

- Jotkut varhaiset kristityt pitivät Basileideen autuaan tietämättömyyden käsitettä harhaoppina, koska se näytti vähättelevän järjen ja tiedon roolia kristillisessä uskossa.
- Basileideen ajattelulla on ollut vaikutusta myöhempään kristilliseen mystiikkaan ja filosofiaan, erityisesti Jumalan käsittämättömyyden ja mystisen kokemuksen pohdintaan.

Autuas tietämättömyys ei siis tarkoita tietämättömyyttä yleisessä ymmärryksessä; tiedon tai ymmärryksen puutetta, vaan pikemminkin jumalallisen tyyneyden ja rauhan tilaa, halun tai pyrkimyksen puuttumista. Tämä tila merkitsee dualististen konfliktien loppumista ja kaiken kärsimyksen lakkaamista, täydellisen yhtenäisyyden ja harmonian tilaa.

Basileideen ajatus jumalallisesta autuaasta tietämättömyydestä viittaa eräänlaiseen taivaalliseen tyyneyteen, joka merkitsee kosmisen matkan viimeistä vaihetta kohti lopullista lunastusta. Eettisesti Basileides määritteli uskon luonnolliseksi ominaisuudeksi eikä tietoiseksi valinnaksi. Hän piti pahuutta luontaisena periaatteena, mikä teki jopa Kristuksesta syntisen ihmisen.

Isidorella, Basileideen pojalla, oli ratkaiseva rooli basilidelaisen gnostilaisuuden jatkamisessa ja kehittämisessä. Hän säilytti isänsä ydinajatuksen, mutta esitteli myös lisäelementtejä, joista osa näyttää olevan peräisin stoalaisesta filosofiasta ja yleisestä taikauskosta. Isidore väitti kehittäneensä eettisesti tasapainoisemman lähestymistavan korostaen tarvetta pidättäytyä maallisista haluista puhdistavan tiedon (Gnosis) saavuttamiseksi.

Basilidelaisen perinteen uskotaan säilyneen 400-luvulle jKr. asti, pääasiassa Egyptissä, ennen kuin se lopulta hävisi ulkoisen paineen ja sisäisten konfliktien seurauksena.

Ortodoksisen kristinuskon nousu ja Nikean kirkolliskokouksessa hyväksytty uskontunnustus vuonna 325 jKr. syrjäytti gnostilaiset lahkot, mukaan lukien basilidelaiset.

Basileideen opetusten vaikutus on elänyt läpi historian. Oppi on herännyt uudelleen nykyaikana gnostilaisuuteen liittyvän lisääntyneen kiinnostuksen vuoksi. Nag Hammadi -kirjaston gnostilaisten tekstien löytyminen 1900-luvun puolivälissä on avannut uusia oivalluksia gnostilaisuuteen, kuten basilidelaisuuteen.

Proto-ortodoksiset opit haastanut basilidianismi on jättänyt pysyvän vaikutuksen uskonnolliseen ajatteluun innovatiivisilla tulkinnoilla jumalallisuudesta, kosmoksesta ja ihmiskunnan luonteesta. [11]

Luominen

Basileideen oppi luomisesta oli ortodoksisten heresiologien mukaan samankaltainen kuin Valentinuksella. Maailmankaikkeus syntyy luomatta emanoitumalla määrittelemättömästä Pleromasta.

Valentinuksen tavoin Basileides opetti, että aine ja aineellinen maailmankaikkeus ovat pahoja ja että luomisesta vastuussa oleva Vanhan testamentin Jumala on alhaisempi arkhon – siis alempi jumaluus.

Historioitsija Philip Shaff väitti, että: "Irenaeus kuvasi basilidelaisuuden muotoa, joka ei ollut alkuperäinen, vaan järjestelmän korruptoitunut myöhempi muoto. Klemens Aleksandrialainen ja Hippolytos tulkitsivat Basileideen omaa Exegetica-teosta, joten ne ovat lähempänä Basileideen opetuksia". [12, 13]

Basileideen luomiskäsitys perustuu hänen gnostilaiseen filosofiaansa, joka sisältää monimutkaisia ja ainutlaatuisia ajatuksia todellisuuden luonteesta ja Jumalan roolista luomisessa.

Jumalallinen Kehitys (Bythos):

Basileideen mukaan kaiken alkuperä on Jumalallinen Kehitys (Bythos), joka on käsittämätön, täydellinen ja ylevä jumalallinen olento. Bythos on kaiken olevaisen lähde, mutta se ei itse ole osa luomakuntaa.

Emanatiot:

Bythoksesta emanoi (säteilee) sarja jumalallisia olentoja, joita kutsutaan aioneiksi (aeon). Nämä aionit muodostavat gnostilaisen maailmankaikkeuden hierarkian.

Demiurgi:

Yksi aioneista, demiurgi, on luojajumala, joka loi aineellisen maailman. Demiurgi ei ole täydellinen, ja siksi aineellinen maailma on puutteellinen ja rappeutunut.

Ihmisen luominen:

Ihminen on luotu demiurgin toimesta, mutta ihmisessä on myös jumalallinen kipinä, joka tulee Jumalallisesta Kehityksestä (Bythoksesta). Tämän jumalallisen kipinän ansiosta ihminen voi tavoitella gnosista (Jumalan tuntemista) ja pelastusta.

Pelastus:

Pelastus saavutetaan gnosiksen (Jumalan tuntemisen) kautta. Gnosis saavutetaan uskon, kääntymyksen ja hengellisen harjoittelun avulla. Ihmisen on irrottauduttava aineellisesta maailmasta ja sen houkutuksista ja suunnattava kohti hengellistä todellisuutta.

Basileideen luomiskäsityksen ominaispiirteitä:

- **Dualismi:** Basileideen luomiskäsitys on dualistinen, koska se jakaa todellisuuden kahteen periaatteeseen: Hyvään ja täydelliseen Jumalalliseen Kehitykseen (Bythos) ja puutteelliseen aineelliseen maailmaan.

- **Emanatiot:** Basileideen luomiskäsitys perustuu emanationistiseen teoriaan, jonka mukaan kaikki olevainen on peräisin Jumalallisesta Kehityksestä (Bythoksesta).
- **Demiurgin rooli:** Demiurgin rooli luojajumalana on tärkeä Basileideen luomiskäsityksessä. Demiurgi on alempi jumalallinen olento, eikä se ole täydellinen.
- **Ihmisen jumalallinen kipinä:** Ihmisen jumalallinen kipinä on keskeinen osa Basileideen luomiskäsitystä. Se antaa ihmiselle mahdollisuuden tavoitella gnosista (Jumalan tuntemista) ja pelastusta.

Kritiikkiä Basileideen luomiskäsitykseen:

- Jotkut varhaiset kristityt pitivät Basileideen luomiskäsitystä harhaoppina, koska se erosi suuresti Raamatun luomiskäsityksestä.
- Basileideen luomiskäsitystä on kritisoitu myös sen monimutkaisuuden ja vaikeasti ymmärrettävyyden vuoksi.

Usko luonteenpiirteenä vai uskon valinta

Muiden gnostikkojen tavoin, basilidelaiset opettivat, että pelastus saavutetaan tiedon eikä uskon kautta. Tätä tietoa (*gnosis*) pidettiin esoteerisena jumalallisen olennon, Jeesuksen Kristuksen, ilmoituksena ihmisille.

Usko ei ole osa pelastusta. Basilidelaiset opettivat, että usko on vain "sielun suostumus, joka kohdistuu mihin tahansa sellaisiin asioihin, jotka eivät tuota aistimuksia, koska ne eivät ole läsnä".

Basileides opetti, että usko on "*luonnollinen*" ilmiö (luonteen ominaisuus), eikä tietoinen valinta. Uskon tarkoitus on, että ihmiset "ymmärtävät uskonnolliset opit intuitiivisesti". [14, 15, 16, 17]

Uskonnollisuus luonteenpiirteena, ei valintana:

Basileides uskoi, että usko ei ole tietoinen päätös, jonka teet. Sen sijaan hän näki sen ihmisen luonteen sisäisenä ominaisuutena, melkein kuin ennalta asetettuna taipumuksena.

Oppien löytäminen:

Basileideen mukaan ihmisillä, joilla on tämä luontainen usko, ei tarvitsisi olla ketään selittämässä tai todistelemassa uskonnollisia oppeja. Heidän kohdallaan tapahtuu ikään kuin intuitiivinen "oppien löytäminen" tai ymmärtäminen älyllisen hahmottamisen (intellektiivinen käsitys) kautta.

Perinteinen usko vs. Basileideen näkemys:

Yleisesti usko nähdään tietoisena päätöksenä uskoa johonkin, usein uskonnollisten opetusten tai henkilökohtaisten kokemusten pohjalta. Ihmiset valitsevat aktiivisesti uskon.

Basileides ehdotti passiivisempaa roolia uskolle. Hän arveli, että jotkut ihmiset yksinkertaisesti syntyvät luontaisella taipumuksella uskoon, mikä antaa heille mahdollisuuden käsittää uskonnollisia totuuksia intuitiivisesti.

Tulkinnan mahdollisuuksia:

- **Luontainen uskon kyky:** Kenties Basileides uskoi, että joillakin ihmisillä on synnynnäinen kyky uskoon, своего рода (svoego roda) – ikään kuin hengellinen antenni, joka sallii heidän yhtyä uskonnollisiin käsitteisiin syvemmällä tasolla.
- **Ennalta määrätty ymmärrys:** Toinen tulkinta on, että Basileides ajatteli, että ne joilla on tämä luontainen usko, on ennalta määrätty kyky ymmärtää uskonnollisia totuuksia. Heidän uskonsa ei ole valinta, vaan heidän olemuksensa ennalta asetettu osa.

Raamatullinen kaanon

Basileideen kaanonissa oli Basileideen evankeliumi Johanneksen

evankeliumin rinnalla. Se hylkäsi Tituksen kirjeen (Epistle of Titus), ja sisälsi valikoivasti vain erityisiä osia Paavalin kirjeistä. Kaanon sisälsi näiden lisäksi muitakin ainutlaatuisia tekstejä, joiden uskotaan olevan Basileideen tai hänen välittömien seuraajiensa kirjoittamia. Kaanon sisälsi myös evankeliumien tulkintoja – *Exegetican*.

Toisin kuin perinteinen kristillinen kaanon, Basileideen kaanon ei sisältänyt synoptisia evankeliumeja (Matteus, Markus ja Luukas), koska niitä pidettiin ristiriitaisina gnostilaisen näkökulman kanssa. Basilidelaiset välttivät valtavirran kristittyjä teoksia.

Basilidien kaanon tarjoaa selkeän esimerkin varhaiskristillisestä monimuotoisuudesta ja monimuotoisista tekstimuotoisista perinteistä, jotka olivat olemassa syntyvässä kristillisessä yhteisössä. [18, 19, 20, 21, 22, 23]

Metempsykoosi

Basilides suhtautui syntiin eri tavalla kuin useimmat kristityt. Hän uskoi, että synti ei tapahtunut tässä elämässä, vaan aiemmassa olemassaolossa.

Sielu reinkarnoituu (*metempsykoosi*) tähän elämään kärsimään rangaistuksen menneisyyden synneistään.

Erilaisilla sieluilla erilaiset kohtalot:

Basilides erotti toisistaan kahden tyyppisiä sieluja:

- **Valittu sielu:** Tämä sielu on "valittu" ja kärsii rangaistuksensa arvokkaalla tavalla, esimerkiksi marttyyriuden kautta. Marttyyriutta pidettiin tässä mahdollisesti keinona puhdistaa sielun menneisyyden synnit.
- **Toisenlainen sielu:** Tämä sielu käy läpi erilaisen kärsimyksen, todennäköisesti erilaisten vastoinkäymisten tai epäonnen kautta, rangaistuksena menneisyyden

rikkomusten puhdistamiseksi.

Yhdistäen Jeesuksen opetuksia:

Basilides liitti tämän reinkarnaation ja menneisyyden syntien idean Jeesuksen opetukseen palkkioista ja rangaistuksista, jotka ulottuvat tuleviin sukupolviin (kolmanteen ja neljänteen polveen).

Hänen näkemyksessään Jumala ei välttämättä aiheuttanut näitä rangaistuksia, vaan ne olivat luonnollisia seurauksia aiemmissä elämissä tehdyistä synneistä.

Tätä uskomusjärjestelmää pidettiin harhaoppina valtavirtakristillisyydessä, koska se poikkesi merkittävästi perinteisestä näkemyksestä synnistä, rangaistuksesta ja kuolemanjälkeisestä elämästä.

Basilideen käsitys on ainutlaatuinen ja kiistanalainen näkemys synnistä ja kärsimyksestä. Se korostaa menneisyyden elämien ja reinkarnaation ideaa, jolla on seurauksia nykyiselle elämällemme. Tämä näkemys on ristiriidassa yleisemmän kristillisen uskon kanssa, jossa on vain yksi elämä, jota seuraa taivas tai helvetti.[24, 25]

The Apostle said, 'I lived without a law once,' that is, before I came into this body, I lived in such a form of body as was not under a law, that of a beast namely, or a bird.[26]

Helvetti

Origenes valitti, että Basilides riisti ihmisiltä terveen helvetin pelon opettamalla, että transmigraatiot (sielun siirtyminen ruumiista toiseen) ovat ainoat rangaistukset kuoleman jälkeen. [27]

Marttyyrius

Koska Basileides tulkitsi metempsykoosia fatalistisesti, hän uskoi, että kristittyjä marttyyreja ei rangaistu siksi, että he olivat kristittyjä, vaan synneistä, joita he olivat tehneet aiemmin. Tästä syystä Origenes sanoo, että hän alensi marttyyreja.[28, 29]

Basileides tulkitsi marttyyriuden **valitun sielun** arvokkaana kärsimyksen muotona. Marttyyriuden kautta sielu saattoi puhdistaa menneisyyden synnit ja saavuttaa pelastuksen.

Basileides uskoi, että jotkut sielut olivat "*valittuja*" ja niillä oli erityinen kohtalo. Nämä sielut saattoivat saavuttaa pelastuksen kärsimyksen kautta. Basileides uskoi, että kärsimys, kuten marttyyriuden aiheuttama fyysinen ja henkinen tuska, puhdisti sielun synnistä ja epäpuhtauksista.

Basileideen mielestä marttyyriuden uhraus oli osoitus sielun vahvasta uskosta ja rakkaudesta Jumalaa kohtaan. Se oli myös tapa todistaa uskoaan muille ja puolustaa kristinuskoa. Basileideen näkemys marttyyriudesta oli kuitenkin ristiriidassa valtavirtakristillisyyden kanssa, joka painotti enemmän uskoa ja rakkautta kuin kärsimystä. Myöhemmin kirkko otti käyttöön kanonisaatioprosessin, jonka avulla marttyyrejä tunnistettiin virallisesti.

Intohimot

Basilidelaiset kutsuivat intohimoja *liitteiksi*. He opettivat, että intohimot ovat henkiä, jotka liittyvät (προσηρημένα) rationaalisiin sieluihin primitiivisessä myllerryksessä ja hämmennyksessä. Sitten ne jäljittelevät niiden toimintaa, joihin he ovat kiinnittyneet. Eivät vain irrationaalisten eläinten impulsseja, vaan jopa kasvien liikkeitä ja kauneutta.

Näillä *liitteillä* voi olla myös ominaisuuksia, kuten timantin kovuus. Tämän teorian tarkkaa alkuperää on mahdotonta

määrittää, mutta se todennäköisesti liittyi metempsykoosioppiin, joka näytti saavan tukea Platonin Timaioksesta. Pyhä Klemens Aleksandrialainen sanoi, että sielujen moninaisuus tekee ruumiista Troijan hevosen.[30, 31, 25]

- Basilides erotti toisistaan **sielun** ja **hengen**. Sielu oli sidottu aineelliseen maailmaan ja kärsimykseen, kun taas henki oli jumalallinen ja pyrki vapautumiseen.
- Basilides opetti, että ihmisen tulee pyrkiä **apatheiaan**, eli tunteettomuuteen. Tämä tarkoitti, että ihmisen ei pitäisi antaa tunteidensa ohjata itseään, vaan pyrkiä järkiperäiseen ja harkittuun toimintaan.
- Basilides piti **himoja** (intohimoja) sielun heikkoutena, jotka sitoivat sen aineelliseen maailmaan. Hän opetti, että ihmisen tulee pyrkiä voittamaan himonsa ja keskittymään hengelliseen kehitykseen.

Käytännöt

Avioliitto

Kuvatessaan harhaoppisten opetuksia avioliitosta, Klemens antaa esimerkkejä Basileideen ja hänen poikansa Isidoren opetuksista ja nuhtelee myöhempien basilidelaisten moraalittomuutta. [32,33]

Lyhyesti:

- Basileides näyttää olleen **kriittinen avioliittoa kohtaan** gnostilaisessa kontekstissa.
- Hän opetti, että sielun ensisijainen tavoite oli vapautua aineellisesta maailmasta ja palata jumalalliseen alkuperäänsä.
- Avioliitto nähtiin osana aineellista maailmaa, joka satoi sielun ja esti sen hengellisen kehityksen.
- Jotkut tutkijat uskovat, että Basileides kielsi

avioliiton kokonaan.

- Toiset uskovat, että hän salli avioliiton, mutta piti sitä alempana hengellisenä tilana.
- On myös mahdollista, että Basileideen opetukset avioliitosta vaihtelivat riippuen opetuslapsen hengellisestä kehitystasosta.

Epifania (ilmestys- tai valaistumiskokemus)

Basileides piti Jeesuksen kastetta merkityksellisenä. On mahdollista, että Basileides tulkitsi kasteen hetkeksi, jolloin jumalallinen henki liittyi Jeesukseen.

Pyhän Hippolytos Roomalaisen tulkinnan mukaan Basileides piti kastetta tapahtumana, jolloin Jeesus vastaanotti "evankeliumin" jumalallisen valaistumisen kautta. "Basilidelaiset juhlivat Jeesuksen kastepäivää loppiaista edeltävänä iltana lukien pyhiä kirjoituksia, laulaen ja soittaen huilua pakanatemppeleissä Aleksandriassa. [34, 35, 36]

- Basileides erotti toisistaan **kolme todellisuuden tasoa**:
  - **Hyve**: Jumalallinen ja täydellinen taso.
  - **Hyle**: Aineellinen ja epätäydellinen taso.
  - **Kosmos**: Välitasolla oleva maailma, joka on sekoitus hyvettä ja ainetta (hyle).
- Epifania viittasi Basileideella **Jeesuksen Kristuksen ilmestymiseen** kosmoksessa.
- Jeesus koettiin **pelastajana**, joka tuli auttamaan sieluja vapautumaan aineellisesta maailmasta ja palaamaan jumalalliseen alkuperäänsä.
- Basileides opetti, että Jeesuksen ilmestyminen oli osa jumalallista suunnitelmaa ja että se oli välttämätön sielujen pelastukselle.

Epäjumalille uhrattu liha ja apostasia

Eusebius Kesarealainen lainaa Agrippa Castoria, kun hän toteaa, että Basileides: ”opetti epäjumalille uhratun lihan syömisen ja vainon vuoksi uskosta luopumisen olevan välinpitämättömyyttä”.

Pyhän Klemens Aleksandrialaisen *Stromata* viittaa siihen, että Agrippa Castor ymmärsi väärin Basileideen opetuksen tarkoituksen, osittain myöhempien basilidelaisten oppien ja käytäntöjen perusteella; mutta tulkinta voi perustua myös tieoihin, jotka ovat hävinneet. Vaikuttaa siltä, että Basileides todella opetti, että epäjumalille uhratun lihan syömistä ja uskosta luopumusta ei tuomittu moraalittomuudesta, vaan ne olivat rangaistuksia moraalittomuuden vuoksi.[4, 28]

Apostasia

Apostasia tarkoittaa uskonnollisen vakaumuksen tai opin hylkäämistä. Se voi olla joko vapaaehtoinen tai pakotettu teko, ja sen motiivit voivat vaihdella suuresti.

Apostasian tyyppejä:

- **Uskonnollinen apostasia:** Uskonnon hylkääminen kokonaan.
- **Lahkon apostasia:** Uskonnon tietyn lahkon tai liikkeen hylkääminen, mutta uskonnon säilyttäminen yleisesti.
- **Opin apostasia:** Uskonnon tietyn opin tai periaatteen hylkääminen.

Apostasian motiivit:

- **Uskonnolliset epäilykset:** Uskonnon perustusten kyseenalaistaminen tai ristiriita henkilökohtaisten kokemusten kanssa.
- **Ideologiset erot:** Uskonnon opetusten ja henkilökohtaisten vakaumusten ristiriita.
- **Moraaliset erimielisyydet:** Uskonnon johtajien tai instituutioiden toiminnan kritisointi.

- **Uskonnonvaihto:** Uuden uskonnon omaksuminen.
- **Ateismi:** Uskonnon hylkääminen kokonaan ja uskon puuttuminen.

Apostasian seuraukset:

- **Sosiaalinen syrjäytyminen:** Uskonnollisen yhteisön hylkääminen tai jopa perheen ja ystävien torjunta.
- **Laillinen syrjintä:** Joissakin maissa apostasia voi johtaa oikeudellisiin seurauksiin, kuten uskonnonvapauden rajoittamiseen tai jopa rangaistukseen.
- **Henkinen ahdistus:** Uskonnollisen identiteetin menetys ja epävarmuus tulevaisuudesta.

Apostasian historia:

- Apostasiaa on esiintynyt kaikissa uskonnoissa ja kaikkina aikoina.
- Historiallisesti apostasiaa on usein rangaistu ankarasti, jopa kuolemalla.
- Nykyään apostasiaan suhtaudutaan useimmissa maissa suvaitsevaisemmin.

Hiljaisuuden oppi

Agrippa Castorin mukaan Basileides ”pythagoralaiseen tapaan” määräsi opetuslapsilleen viiden vuoden hiljaisuuden. [4]

Profeetat

Agrippa Castor kirjoitti, että Basileides ”keksi profeetat nimeltä Barcabbas ja Barcoph, ja muita, joita ei ollut olemassa”. Väitetyt ennustukset kuuluivat ilmeisesti eri gnostiikkojen suosimaan apokryfiseen zarahustralaiseen kirjallisuuteen.[4, 25]

Pyhän apostoli Mattiaan opetukset

Basileideen ja Isidoren mukaan Mattias opetti heille mystisiä

oppeja, jotka hän oli saanut yksityisesti Vapahtajalta. Myös Origenes ja hänen jälkeensä Eusebius viittaavat Mattiaan "evankeliumiin". Oikea nimi oli ilmeisesti Matiaan traditiot.[37, 38, 39, 40, 41]

Basileideen oppi sielusta

Basileideen gnostilaisessa järjestelmässä sielulla oli keskeinen rooli. Hänen opetuksensa sielusta perustuivat seuraaviin ideoihin:

1. Sielun alkuperä:

- Sielu on jumalallinen kipinä, joka on peräisin Hyveen valtakunnasta.
- Se on langennut aineelliseen maailmaan, joka on alempi todellisuustaso.
- Sielun tavoitteena on palata takaisin Hyveen valtakuntaan ja vapautua aineellisen maailman kahleista.

2. Sielun luonne:

- Sielu koostuu kahdesta osasta:
  - **Henkinen sielu:** Jumalallinen ja kuolematon osa sielua.
  - **Animaalinen sielu:** Aineellinen ja kuolevainen osa sielua.
- Henkinen sielu on jumalallisen valon ja tiedon kantaja.
- Animaalinen sielu on vastuussa tunteista, haluista ja aistihavainnoista.

3. Sielun pelastus:

- Sielun pelastus riippuu sen kyvystä vapautua aineellisesta maailmasta.
- Tämä vapautuminen tapahtuu gnoosin eli jumalallisen tiedon avulla.
- Gnosis auttaa sielua tuntemaan oman jumalallisen alkuperänsä ja irrottautumaan aineellisen maailman

houkutuksista.

4. Sielun jälleensyntymä:

- Basileides opetti, että sielu voi jälleensyntyä useita kertoja.
- Jälleensyntymä on sielun puhdistumisen ja kehityksen prosessi.
- Jokaisen jälleensyntymän myötä sielu lähestyy yhä enemmän paluuta Hyveen valtakuntaan.

5. Sielun ja ruumiin suhde:

- Basileides opetti, että ruumis on sielun vankila.
- Ruumis on aineellinen ja katoava, kun taas sielu on jumalallinen ja kuolematon.
- Sielun tavoitteena on vapautua ruumiin kahleista ja palata takaisin Hyveen valtakuntaan.

Profeetta Parchorin selitykset

Isidoren teos Profeetta Parchorin selitykset (*Expositions of the Prophet Parchor*) opetti, että pakanafilosofien ja mytologioiden korkeimmat ajatukset olivat peräisin juutalaisista lähteistä. Lainaamalla filosofi Ferekydestä, Isidore osoitti olevansa profeettojen jälkeläinen.

Isidoren väitettä, että Ferekydes seurasi "Hamin profetiaa", käytettiin osoittamaan, että apokryfisillä zarahustralaisilla kirjoituksilla oli lähes raamatullinen pyhyys, koska ne olivat peräisin Hamilta, Nooan pojalta.[25, 45]

On an Adherent Soul (kahlitusta sielusta?)

Gnostilaisuudessa käsitteellä "adherent soul" viitataan sieluun, joka on sitoutunut aineelliseen maailmaan ja sen kärsimykseen. Gnostilaiset uskoivat, että sielun tavoite oli vapautua aineellisestä maailmasta ja palata jumalalliseen

alkuperäänsä.

Kirjassaan *On an Adherent Soul* Isidore kritisoi isänsä oppeja sielusta. Hän vetoaa sielun ykseyteen ja väittää, että pahat ihmiset eivät löydä "tekosyytä" pahuudelle vetoamalla pahojen tekojen tahattomuuteen: "meidän velvollisuutemme on voittaa alempi luomus sisällämme järkeilyn avulla, osoittaaksemme hallitsevamme tekojamme." [46, 25]

"Adherent soul" tarkoittaa suomeksi **kiinnittynyttä sielua**. Se viittaa yleensä sieluun, joka on sidottu tiettyyn fyysiseen kehoon tai paikkaan. Kiinnittynyt sielu voi olla:

- **Jälleensyntynyt sielu:** Sielu, joka on syntynyt uudelleen useita kertoja ja joka on sitoutunut fyysiseen maailmaan karman lain kautta.
- **Kuolleen henkilön sielu:** Sielu, joka ei ole siirtynyt tuonpuoleiseen ja joka on jäänyt kiinni fyysiseen maailmaan.
- **Henki, joka on sidottu tiettyyn paikkaan:** Henki, joka on asunut paikassa pitkään ja joka on muodostanut siihen vahvan siteen.

Kiinnittyneillä sieluilla voi olla erilaisia ominaisuuksia ja kokemuksia riippuen siitä, minkä tyyppisestä sielusta on kyse. Yleensä ne kuitenkin kokevat vahvan yhteyden fyysiseen maailmaan ja heillä voi olla vaikeuksia irrottautua siitä.

Tässä on joitain esimerkkejä siitä, miten "adherent soul" -termiä käytetään:

- **Uskonnossa:** Uskonnollisissa teksteissä ja opetuksissa "adherent soul" -termiä voidaan käyttää kuvaamaan sielua, joka on sidottu fyysiseen maailmaan ja joka on jälleensyntymässä.
- **Henkisyydessä:** Henkisyydessä "adherent soul" -termiä voidaan käyttää kuvaamaan sielua, joka on sidottu tiettyyn paikkaan tai esineeseen.
- **Kirjallisuudessa:** Kirjallisuudessa "adherent soul" -

termiä voidaan käyttää kuvaamaan hahmoa, joka on sidottu menneisyyteen tai tiettyyn paikkaan.

Basileideen etiikka

1. Jumalallisen hyveen tavoittelu:

- Basileides opetti, että ihmisen eettisten valintojen tulisi perustua pyrkimykseen yhdistyä jumalalliseen Hyveen lähteeseen. Tämä yhdistyminen saavutettiin gnoosin eli jumalallisen tiedon kautta.

2. Aineellisen maailman hylkääminen:

- Koska fyysistä maailmaa pidettiin alempana todellisuutena, Basileides kehotti välttämään aineellisia haluja ja kiintymystä. Tämä tarkoitti esimerkiksi askeettista elämäntapaa.

3. Sielun puhdistuminen:

- Eettiset valinnat nähtiin keinona puhdistaa sielua aineellisen maailman vaikutuksista. Hyvien tekojen ja moraalisen elämän kautta sielu saattoi lähestyä jumalallista tilaa.

4. Gnosis ja pelastus:

- Basileides opetti, että pelastus eli vapautuminen aineellisesta maailmasta saavutettiin gnoosin kautta. Gnosis ei välttämättä tarkoittanut pelkästään teoreettista tietoa, vaan myös moraalisen ja henkisen elämän kautta saavutettua ymmärrystä.

5. Eri tulkintoja:

- Basileideen etiikan tulkinnoissa on eroja. Jotkut tutkijat uskovat, että hän opetti determinismia tai predestinaatiota, jossa sielun kohtalo oli ennalta määrätty. Tällöin eettisillä valinnoilla ei olisi ollut

merkitystä.

- Toiset tutkijat uskovat, että Basileides opetti vapaata tahtoa ja katsoi, että eettiset valinnat voivat vaikuttaa sielun puhdistumiseen ja läheisyyteen jumalallisen kanssa.
- Basilideen etiikkaa on vaikea rekonstruoida tarkasti hänen kirjoitusten puuttumisen vuoksi.
- Eri tutkijoilla on hänen opetuksistaan erilaisia tulkintoja.
- Basilideen etiikka oli todennäköisesti sidoksissa hänen gnostilaiseen maailmankuvaan, jossa aineellinen maailma nähtiin alemmaksi todellisuudeksi ja jumalallisen tiedon saavuttaminen oli pelastuksen avain.

Basileideen perintö

Gnostilaisuus oli eklektistä (erilaisia vaikutteita yhdistelevää). Gnostilaisuus, kreikkalainen filosofia, kristillinen usko ja Raamattu vaikuttivat kaikki voimakkaasti ja välittömästi Basileideen oppeihin.

Yhdellä silmäyksellä on selvää, että Basileideen opillinen järjestelmä on kaukana kaikista tunnetuista syyrialaisen gnostilaisuuden muodoista. Valentinuksen oppien tavoin se on muotoiltu *kreikkalaisessa hengessä*. [25]

Muinaiset kirjoittajat mainitsevat Basileideen ennen Valentinusta; mutta he vaikuttivat samoihin aikoihin. Valentinus tunnettiin parhaiten Rooman-matkastaan, joka oli luultavasti viimeinen Valentinuksen elämästä rekisteröity tapahtuma. [48]

Kronologisesti Valentinuksen opillinen järjestelmä oli todennäköinen lähtökohta, josta Basileides eteni kohti omaa opillista teoriaansa. Opillisesti vaikuttaa siltä, että Valentinus oli lähempänä syyrialais-egyptiläistä gnostilaisuutta. [25]

Basileideen Pyhälle Hengelle antama ainutlaatuinen nimi "Rajallinen (μεθόριον) Henki" yhdessä sille osoitetun paikan kanssa on valentinolaisen "rajan" muunnos. Vastakohtien pehmeneminen näkyy tapauksissa, kuten aineessa ja hengessä, luomisessa ja lunastuksessa, juutalaisessa ja kristillisessä aikakaudessa, maallisissa ja taivaallisissa elementeissä ja Jeesuksen persoonassa. Vahvin impulssi tähän suuntaan tuli luultavasti kristillisistä ideoista.[25, 50]

Basileideen tärkein seuraaja oli hänen oma poikansa Isidore. Vaikka kaikki kirkkoisät mainitsevat Basileideen eräänä johtavista gnostikoista, Basileideen suosio ei yltänyt samalle tasolle kuin Valentinuksen ja Markionin suosio.

Vaikutus

Carl Jung kirjoitti *Seitsemän saarnaa kuolleille* (Seven Sermons to the Dead) ja antoi ansion niistä Basileideelle. Argentiinalainen Jorge Luis Borges oli kiinnostunut Irenaeuksen kertomuksesta Basileideen gnostilaisesta opista ja kirjoitti aiheesta esseen: "Väärän basileideen todistus" (1932).[51]

Basileideen gnostilainen evankeliumi on yksi kirjoista, jotka mainitaan Borgesin novellissa "Baabelin kirjasto" (1941). Basileides esiintyy myös Borgesin teoksessa "Three Versions of Judas" (1944), joka alkaa silmiinpistäväällä jaksolla: "VähässäAasiassa tai Aleksandriassa, uskomme toisella vuosisadalla, kun Basileides julkaisi, että kosmos oli holtiton tai paha. puutteellisten enkelien improvisaatio...".

Lähteet

Kirkkoisät

Historioitsijat tuntevat Basileideen ja hänen opetuksensa pääasiassa hänen vastustajiensa kirjoitusten kautta. On

mahdotonta määrittää, kuinka luotettavia nämä kertomukset ovat. Vanhin Agrippa Castorin Basileideen opetusten kumoaminen on kadonnut, ja olemme riippuvaisia myöhemmistä kertomuksista:[52]

- Eusebius of Caesarea, *Ecclesiastical History*, Book IV, Chapter vii, written around the 4th century.
- St. Clement of Alexandria, *Stromata*, Book I, Chapter xxi; Book II, Chapters vi, viii, and xx; Book IV, Chapters xi, xii, and xxv; Book V, Chapter I, etc., written between 208 and 210, and the so-called *Excerpta ex Theodoto* perhaps from the same hand.
- St. Hippolytus of Rome, *Philosophumena*, Book VII, written about 225.
- Pseudo-Tertullian, *Against All Heresies*, a little treatise usually attached to Tertullian's *De Praescriptionibus*, but really by another hand, perhaps by Victorinus of Pettau, written about 240 and based upon a non-extant "Compendium" of St. Hippolytus.
- St. Epiphanius of Salamis, *Panarion*, Book I, Sect xxiv.
- Theodoret of Cyrus, *Compendium of Heretical Accounts*, Book I, Chapter iv.

Basileideen kirjoitukset

Lähes kaikki Basileideen kirjoitukset ovat hävinneet. Kolmen hänen kirjansa nimet ja joitain katkelmia on säilynyt.

- Fragments of the Exegetica are available from St. Clement of Alexandria in his *Stromata*, Book IV, Chapter 12, and from Archelaus in his *Acts of the Disputation with Manes*, Chapter 55, and probably also from Origen in his *Commentary on Romans V*, Book I.
- Origen states that "Basilides had even the audacity to write a Gospel according to Basilides",[53] and both St. Jerome[54] and St. Ambrose[55] repeat Origen. Yet no trace of a Gospel by Basilides exists elsewhere; and it is possible either that Origen misunderstood the nature

of the *Exegetica*, or that the Gospel was known under another name.[56]

- Origen in a note on Job, xxi, 1 sqq., speaks of "Odes" of Basilides.[25]

Muut teokset

Klemens Aleksandrialaisen kirjoituksissa on säilynyt joitain fragmentteja

- The Octet of Subsistent Entities (Fragment A)
- The Uniqueness of the World (Fragment B)
- Election Naturally Entails Faith and Virtue (Fragment C)
- The State of Virtue (Fragment D)
- The Elect Transcend the World (Fragment E)
- Reincarnation (Fragment F)
- Human Suffering and the Goodness of Providence (Fragment G)
- Forgivable Sins (Fragment H)

Kirja nimeltä Acts of the Disputation with Manes, joka on kirjoitettu 300-luvun lopulla tai myöhemmin, puhuu manikealaisuuden basilidelaisesta alkuperästä. [25]

Artefaktit

- Gnostilaiset artefaktit, kuten Abrasax-jalokivet, ja kirjoitukset, kuten Pistis Sophia, jonka jälkimmäinen osa on todennäköisesti peräisin 200-luvun lopulta kuvaa varhaista Aleksandrian gnostilaisuutta, vaikkakaan se ei ole tiukasti basilidelainen.

Huomiot

1. Hort (1911) toteaa, että todistaakseen harhaoppisten lahkosten olevan "myöhempiä kuin katolinen kirkko" Klemens Aleksandrialainen (Stromata, vii. 17) liittää Kristuksen oman opetuksen Augustuksen ja Tiberiuksen

hallituskausiin; apostolien, ainakin pyhän Paavalin, tilanne päättyy, hän sanoo, Neron aikaan; ottaa huomioon, että "lahkojen kirjoittajat nousivat myöhemmin, noin keisari Hadrianuksen aikoihin, ja jatkuivat niinkin myöhään kuin vanhin Antoninuksen ikä." Hän antaa esimerkkeinä Basilidesin, Valentinuksen ja Marcionin. Silti hänen kielenkäyttönsä Karpokratisteista muutama rivi eteenpäin viittaa epäilyyn, oliko hänellä parempia todisteita kuin virheellinen johtopäätös Irenaeuksen järjestyksestä. mutta ei ole selvää, kuten joskus oletetaan, että hän aikoi antaa molemmat kirjailijat samaan valtakuntaan. Hänen kronissaan (armeniankielisessä) Hadrianuksen (j.a. 133) vuonna 17 on huomautus "harhaoppinen Basileides ilmestyi näinä aikoina". Varhaisin, mutta epämääräisin, on Justin Martyrin todistus. Todennäköinen päätelmä siitä, että muut suuret harhaoppiset, mukaan lukien Basileides, olivat tähän mennessä kuolleita, saa jonkin verran vahvistusta hänen Dialoginsa Tryphoa vastaan (135 jKr.) kohdasta.

Viiteluettelo

1. Hort 1911 cites Iren. p. 100 Mass.; followed by Eus. *H. E.* iv. 7; Epiph. *Haer.* xxiv. 1, p. 68 c; cf. xxiii. 1, p. 62 B; Theod. *Haer. Fab.* i. 2.
2. Gospel of Basilides
3. Basilides
4. Eusebius of Caesarea, *Ecclesiastical History* Book iv. Chapter vii.
5. St. Clement of Alexandria, *Stromata* Book vii. Chapter xvii. Gnostic scholar Bentley Layton accepts the Glaukias connection". Pearson 2008, 4.
6. Archelaus, *Acts of the Disputation with Manes* Chapter lv.[*verification needed*]
7. Agapius of Menbij, *Universal History*, Year 15 of Trajan [113].

8. Hort 1911 states that "It is a singular testimony to the impression created at the outset by Basilides and his system that he remained for centuries one of the eponymi of heresy".
9. "CATHOLIC ENCYCLOPEDIA: Basilides". www.newadvent.org. Retrieved 2023-06-04.
10. Mead 1900, 253 f.
11. Kurt Rudolph, '**Gnosis: The Nature & History of Gnosticism**', page 310 (T & T Clark Ltd, second and revised and expanded edition, 1980). ISBN 0-567-08640-2
12. Louis P. Pojman, "Basilides," in *The Cambridge Dictionary of Philosophy*, 3rd ed., ed. Robert Audi.
13. *Nicene and Post-Nicene Fathers, Second Series* volume=? page 178, note 7.[verification needed]
14. Louis P. Pojman, "Basilides," in *The Cambridge Dictionary of Philosophy*," 3rd ed., ed. Robert Audi.
15. St. Clement of Alexandria, *Stromata* Book ii. Chapter iii.
16. St. Clement of Alexandria *Stromata* Book v. Chapter i.
17. St. Clement of Alexandria, *Stromata* Book iv. Chapter xxvi.
18. *Hippolytus. The Refutation of All Heresies, Book VII* . Translated by John Henry MacMahon – via Wikisource.
19. *Jerome. Commentaries to Titus* . Translated by Philip Schaff – via Wikisource.
20. Layton, Bentley; Brakke, David (2021). *The Gnostic Scriptures (2nd ed.)*. New Haven (Conn.) London: Yale University Press. ISBN 978-0-300-20854-2.
21. King, Karen L. (2005). *What is gnosticism?*. Cambridge, Massachusetts: Belknap Press. ISBN 978-0-674-01762-7.
22. Brakke, David (2012). *The Gnostics: myth, ritual, and diversity in early Christianity*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. ISBN 978-0-674-04684-9.
23. Ehrman, Bart D. (2005). *Lost christianities: the battles for scripture and the faiths we never knew (Oxford Univ. Press paperback ed.)*. Oxford: Oxford University Press.

BN 978-0-19-518249-1.

24. Hort 1911 cites *Exc. Theod.* 976.
25. Hort 1911.
26. Hort 1911 cites *Com. in Rom.* iv. 549, Ru.
27. Hort 1911 cites *Com. in Matt.* l.c.
28. St. Clement of Alexandria, *Stromata* Book iv. Chapter xii.
29. Hort 1911 cites *Com. in Matt.* iii. 856 Ru.
30. St. Clement of Alexandria, *Stromata* Book ii. Chapter xx.
31. *Timaeus* 42, 90 f.
32. Hort 1911 cites *Strom.* iii. 508 ff.
33. Hort 1911 cites Cf. *Plut. Mor.* 989.
34. St. Hippolytus of Rome, *Philosophumena* Book vii.
35. *Strom.* i. 146, p. 408.
36. Hort 1911 cites Venice MS. ii. 483 Dind.: iii. 632 Oehler.
37. St. Hippolytus of Rome, *Philosophumena* Book vii. Chapter viii.
38. *Strom.* vii. 900.[*verification needed*]
39. Hort 1911 cites *Hom. in Luc.* i. t. iii p. 933.
40. Hort 1911 cites *H. E.* iii. 25, 6.
41. Hort 1911 cites *Strom.* ii. 452; iii. 523 (copied by Eusebius, *H. E.* iii. 29. 4); vii. 882.
42. Cf. Uhlhorn, 52 f.[*verification needed*]
43. Hort 1911 cites Routh, *Rel. Sac.* c. 38, p. 138.
44. Hort 1911 cites *Strom.* vi. 767.
45. Hort 1911 cites Cf. Zeller, *Philos. d. Griechen*, i. 55 f. ed. 3.
46. Hort 1911 cites *Strom.* ii. 488.
47. Hort 1911 cites *Strom.* iii. 510.
48. Hort 1911 cites Lipsius, *Quellen d. ält. Ketzergeschichte*, 256.
49. See a passage at the end of Hippolytus, *Philos.* vii. 22.[*verification needed*]
50. Hort 1911 cites Baur in *Theol. Jahrb.* for 1856, 156 f.
51. Borges J.L., *Discusión*, (1932), p.48
52. Arendzen 1913.

53. Hort 1911 cites Origen, *Homilies on Luke* 1.1.
54. Hort 1911 cites St. Jerome, *Commentary on the Gospel of Matthew* Prologue
55. Hort 1911 cites Ambrose, *Expositio, Euangelii, Lucae* i.2.
56. Hort 1911 cites Cf. Hilgenfeld, *Clem. Rec. u. Hom.* 123 ff.

Bibliografia

- This article incorporates text from a publication now in the public domain: Hort, Fenton John Anthony (1911). "Basilides, Gnostic sect founder". In Wace, Henry; Piercy, William C. (eds.). *Dictionary of Christian Biography and Literature to the End of the Sixth Century* (3rd ed.). London: John Murray.
- This article incorporates text from a publication now in the public domain: Jackson, Samuel Macauley, ed. (1914). "Basilides". *New Schaff–Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge* (third ed.). London and New York: Funk and Wagnalls.

Ensisijaiset lähteet

- St. Jerome (2008). *Commentary on Matthew*. Trans. Thomas P. Scheck. Catholic University of America Press. pp. 50–51. ISBN 978-0-8132-0117-7.
- Origen (1996). *Homilies on Luke*. Trans. Joseph T. Lienhard. Catholic University of America Press. p. 6. ISBN 978-0-8132-0094-1.
- Williams, Frank (1987). *The Panarion of Epiphanius of Salamis*. Vol. 1. Leiden; New York; København; Köln: E.J. Brill. p. 70 ff. ISBN 978-90-04-07926-7.
- St. Hippolytus of Rome (1921). *Philosophumena*. Trans. Francis Legge. New York: The Macmillan Company. pp. 73–74, 78.

Toissijaiset lähteet

- Pearson, Birger A. (2008). "Basilides the Gnostic". In Marjanen, Antti; Luomanen, Petri (eds.). *A Companion to Second-Century Christian "Heretics"*. Leiden: Brill. ISBN 978-90-04-17038-4.
- Arendzen, John Peter (1913). "Basilides (1)" . In Herbermann, Charles (ed.). *Catholic Encyclopedia*. New York: Robert Appleton Company.
- Chisholm, Hugh, ed. (1911). "Basilides" . *Encyclopædia Britannica* (11th ed.). Cambridge University Press.
- Biondi, Graziano, *Basilide. La filosofia del Dio inesistente*, Roma 2005, pp.384
- Buonaiuti, *Lo Gnosticismo* (Rome, 1907)
- Duchesne, *Hist. ancienne de l'Eglise* (3d ed., Paris, 1907), I, xi, s.v. *La Gnose et le Marcionisme*
- Bareille in *Dict. de theol. Cath.*, s. vv. *Abrasax, Basilide*
- Leclercq, *Dict. d'arch. Chret.*, s.v. *Abrasax*
- Bardenhewer, *Gesch. der altkirch. Lit.* (Freiburg, 1902), I
- Mead, G.R.S. (1900). "The Basilidian Gnosis". *Fragments of Faith Forgotten*. London: The Theosophical Publishing Society.
- King, C.W. (1887) [1864]. *The Gnostics and their Remains*. London: David Nutt.
- Mansel, *Gnostic Heresies*
- De Groot, *Basilides als erster Zeuge fur das N. T.* (Leipzig, 1868)
- Urlhorn, *Das Basilidianische System* (Göttingen, 1855)
- The Nag Hammadi Library (Sisältää Basileideen evankeliumin): <http://gnosis.org/naghamm/nhl.html>
- Stanford Encyclopedia of Philosophy – Gnosticism: <https://plato.stanford.edu/>

Text is available under the Creative Commons Attribution-

ShareAlike License 4.0;